

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Történelem és Filozófia
1.3 Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4 Szakterület	Történelem
1.5 Képzési szint	2015-2018
1.6 Szak / Képesítés	Történelem-Régészet – magyar tagozat

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Bevezetés az Őskor történetébe (HU)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Molnár-Kovács Zsolt, docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve							
2.4 Tanulmányi év	I	2.5 Félév	I	2.6. Értékelés módja	E	2.7 Tantárgy típusa	DS

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	2	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	28	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					3
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					XX
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					XX
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					XX
Vizsgák					XX
Más tevékenységek:					XX
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	42				
3.8 A félév össz-óraszama	28				
3.9 Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	• Vetítési lehetőség, internet kapcsolat
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	•

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Az őskor jellemző tárgyi hagyatékával való megismerkedés, az őskor fogalmával való megismerkedés • A régészet elméleti alapfogalmak megismerése • A tanulmányozott korszak régészeti leletanyagának értelmezési módszereivel való megismerkedés • Fogalmi és tárgyi ismeretek elsajátítása • A tárgy ismeretéhez szükséges módszerek elsajátítása • A módszerek helyes használata a szakmán belül • Képesség az elsajátított információk továbbadására írásban és szóban, anyanyelven és egy választott idegen nyelven
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • A magyar nyelvű terminológia elsajátítása • Az elsajátított alapismeretek felhasználása más rokon szakterületek helyzeteinek, eseményeinek leírásában • Továbbképzési indíttatás • Esettanulmányok feldolgozása és értékelése • Kutatási projektekből való részvétel

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • Európa őskorára vonatkozó ismeretek elsajátítása • A múlt felfedezése nem torpanhat meg a régészet hagyományos alapcélkitűzéseinek felvázolásánál. A korai társadalmak tér -és időkereteinek meghatározása mellett fontos a szervezetségük természetének és méreteinek, a hatalomgyakorlás módozatainak tanulmányozása. Az őskor problematikájának általunk választott társadalomrégészeti megközelítése, szokatlan a romániai szakirodalomban, ahol a különböző régészetelméleti fogalmak és modellek valós ismeretét az empirikus megfigyelések és az intuíció helyettesíti. Az előadás célja, hogy az egyetemi hallgatók egy átfogó képet, mintegy ízelítőt kapjanak a modern őskorkutatás különböző problémáiról. Mindezek mellett az őskorról alkotott képük megváltoztatása is céljaink között szerepel.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • Az őskor kutatás és az őskori leletanyag közelebbi megismerése • A tanulmányozott leletanyag értelmezési módszereinek elsajátítása

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Az őskorkutatás kezdetei	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> Az őskor fogalmának bevezetése, kutatástörténet, az időrend fogalma
2. A régészeti kutatás fontosabb	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> alapfogalmak és kutatási

elméleti irányvonalai		irányzatok magyarázata : processzuális-régészet, post-processzuális régészet, neo-marxista régészet kognitív régészet stb.
3. Társadalmi modellek az őskorban	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> alapfogalmak magyarázata: horda, törzs, főnökség, állam
4. A centrum-periféria elmélet az őskorkutatásban	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> kutatástörténeti áttekintés
5. A centrum-periféria elmélet mikroregionális alkalmazása az őskorkutatásban.	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> XTENT, Thiessen-poligonok, Központi hely fogalma.
6. Ötzi avagy az Alpok meghódítása	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> neolitikus társadalom
7. Az urbanizáció folyamata	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> alapfogalmak magyarázata: tanya, falu, proto-urbánus település, urbánus település
8. A tell társadalom. Alapfogalmak.	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> terminológiai kérdések és alapfogalmak magyarázata, Trója példája
9. Őskörnyezet és az őskori gazdaság	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> öskörnyezeti rekonstrukciók, terminológia, gazdasági modellek, kereskedelem
10. Társadalmi fejlődés a Mediterrán-térségben. A főnököktől a királyokig	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> wanax-rendszer, presztizstárgyak gazdasága, mykénei társadalom, vallás
11. Harcosok és mesteremberek a bronz- és kora vaskorban	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> háború, harcos, elit, társadalmi reprezentáció
12. Az őskori kereskedelem	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> közhasználati és presztizs javak, tengeri és szárazföldi kereskedelem
13. Nyersanyagok és technológiai ismeretek az őskorban	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> őskori társadalom, nyersanyagok, üveg, kerámia, réz, bronz, vas, mesterségek
14. Vallás, szimbólumok és őskori művészet. Bevezetés a kognitív régészetbe	Multimédiás vetítés	<i>Alapfogalmak / kulcsszavak:</i> szimbólumok, kultikus barlangok, sziklavészetek, a nebraiükorong.

Könyvészet:

-K. Kristiansen, Europe before history. Cambridge. 1998, University Press.

-C. Renfrew, P. Bahn, Régészet. Elmélet, módszer, gyakorlat. Budapest, 1999.

-M. Anghelinu, De ce nu există teorie în arheologia preistorică din România? [Pourquoi n'existe pas une théorie dans l'archéologie préhistorique de la Roumanie?], în Sargetia, XXX, 2001-2002, p. 39-49.

-M. Babeş, Marile etape ale dezvoltării arheologice în România [Les grandes étapes du développement de l'archéologie en Roumanie], în, SCIVA, 32, 3, 1981, p. 319-330.

-M. Babeş, SCIVA – cinci decenii în slujba arheologiei române [SCIVA – cinq décennies au service de l'archéologie roumaine], în, SCIVA, 50, 1-2, 1999, p. 5-9.

-P. Barford, Aspects of cultural definition in Central European prehistory, în ArchPolona, 34, 1996, p. 33-57.

-L. R. Binford, Debating archaeology. San Diego Calif. Elsevier Science & Technology Books, 1989.

-G. D. Berreman, Social Inequality: A Cross-Cultural Analysis, în G.D. Berreman (Ed.), Social Inequality: Comparative and Developmental Approaches, New-York, 1981, p. 3-40.

-A. Harding, European Societies in the Bronze Age. Cambridge, 2000, University Press.

-D. Gheorghiu, Centres and peripheries amongst archaeologists – archaeological theory after communism, în Antiquity, 77, 295, 2003, p. 170-171.

-Fl. Gogâltan, Nevoia de teorie?, în C. Gaiu, H. Bodale (Coord.), Centru și periferie. Lucrările colocviului național, Bistrița 23-25 aprilie 2004, Cluj-Napoca, 2004, p. 7-16.

-Fl. Gogâltan, „Centru” și „periferie”. I. Între teorie și realitate arheologică [Core and periphery. I. Between theory and archaeological reality], în Revista Bistriței, XVIII, 2004, 39-62.

-D. L. Clarke, (Ed.), Models in Archaeology. London, Methuen, 1972.

Centre and periphery. Comparative Studies in Archaeology. One World Archaeology II, T. C. Champion (Ed.) London, Unwin Hyman, 1989

-A. G. Frank, Bronze Age World System Cycles, în Current Anthropology 34, 4, 1993, p. 383-429.

-M. Gillings, Spatial Organisation in the Tisza Flood Plain: Dynamic Landscapes and GIS, în Landscape in Flux.

- Central and Eastern Europe in Antiquity, J. Chapman, P. Dolukhanov (Eds.), Oxford. Oxbow Books Ltd., p. 163-179.
- W.Christaller, Die zentralen Orte in Süddeutschland: Eine ökonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmäßigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischen Funktionen. Jena, Karl Zeiss (reprint 1980).
- G. A.Johnson, A test of the utility of Central Place Theory in Archaeology, în Man. Settlement and Urbanism, P. J. Ucko, R. Tringham, G. W. Dimbleby (Eds.), London. Duckworth, 1972, p. 769-785.
- Zs. Molnár, Z. Imecs, Adatok a Nagykárolyi-síkság és az Ér-vidék településhálózatának kutatásához, în Dolgozatok, Új sorozat, I., 2006.
- D. L. Clarke, Towns in the Development of Early Civilization, în Analytical Archaeologist. Collected Papers of David L. Clarke, London, 1979, p. 435-443.
- Fl. Gogâltan, Der Beginn der bronzezeitlichen Tellsiedlungen im Karpatenbecken: Chronologische Probleme, în B. Horejs, R. Jung, E. Kaiser, B. Teržan, (Hrsg.), Interpretationsraum Bronzezeit. Bernhard Hänsel von seinen Schülern gewidmet, în UPA, 121, Bonn, 2005, p.161-179.
- Fl. Gogâltan, Tell-uri în Orientul Apropiat și Bazinul Carpatic. O scurtă privire comparativă asupra habitatului preistoric. II. [Tellsiedlungen im Vorderen Orient und im Karpatenbecken. Eine vergleichende Kurzübersicht über das Siedlungswesen. II.], în Acta Terrae Septemcastrensis, IV, 2005, p. 79-129.
- Fl. Gogâltan, Funcția socială și economică a tell-urilor epocii bronzului din Bazinul Carpatic. I. Aspecte teoretice [The social and economical functions of the Bronze Age tells in the Carpathian Basin. I. Theoretical aspects], în C. Cosma, A. Rustoiu (Ed.), Comerț și civilizație. Transilvania în contextul schimburilor comerciale și culturale în antichitate. Trade and civilization. Transylvania in the frame of trade and cultural exchanges in antiquity, Cluj-Napoca, 2005, p. 11-43.
- Ch. Burney, From Village to Empire. An introduction to Near Eastern archaeology, Oxford, 1977.
- T. Champion, C. Gamble, S. Shennan, A. Whittle, Prehistoric Europe, London, 1984.
- D.A. Davidson, Processes of tell formation and erosion, în D.A. Davidson, M.L. Shackley (Eds.), Geoarchaeology. Earth Science and the Past, London, 1976, p. 255-265.
- Fl. Gogâltan, Zur Terminologie der bronzezeitliche Tellsiedlungen im Karpatenbecken, în A. Rustoiu, A. Ursuțiu (Hrsg.), Interregionale und Kulturelle Beziehungen im Karpatenraum (2.Jht. v.Chr. – 1. Jht. n.Chr.), Cluj-Napoca, 2002, p. 11-45.
- Fl. Gogâltan, Die neolitische Tellsiedlungen im Karpatenbecken. Ein Überblick, în E. Jerem, P. Raczky (Hrsg.), Morgenrot der Kulturen. Frühe Etappen der Menschengeschichte in Mittel- und Südeuropa. Festschrift für Nándor Kalicz zu 75.Geburtstag, Budapest, 2003, p. 223-262.
- Earle, T., Bronze Age Economics. The Beginnings of Political Economies. 2002, Westview Press. Cambridge MA.
- Dalton, G., Aboriginal Economies in Stateless Societies. Exchange Systems in Prehistory. T. K. Earle. J. E. Ericson (Eds.). New York-London. 1977, Academic Press. 191-212.
- Bintliff, J.L.-Davidson, D.D.-Grant, E.G. (Ed.), Conceptual Issues in Environmental Archeology. Edinburgh. 1988, Edinburgh University Press.
- The Geohistory of Bátorliget Marshland. An Example for Reconstruction of Late Quaternary Environmental Changes and Past Human Impact from the Northeastern Part of the Carpathian Basin, P. Sümegi and S. Gulyás (Eds.), Budapest, Archaeolingua, 2004.
- B. K. Roberts, Landscapes of the Settlements. Prehistory to the present, New York, 1996.
- M. Cârciumar, Al. Tomescu, Palinologia. Aplicațiile ei în arheologie [Die Palinologie und ihre Anwendung in der Archäologie], București, 1994.
- P. Sümegi, E. Bodor, Sedimentological, pollen and geoarchaeological analysis of core sequence at Tököl, SAX, 2000, 83-96.
- E. Borgna, The North Adriatic regions between Europe and the Aegean world (12th-8th CA.): Social strategies and symbols of power in the long-distance exchange, în Eliten in der Bronzezeit. Ergebnisse zweier Kolloquien in Mainz und Athen, în MonographienRGZM, 43, 1, Mainz, 1999, p. 151-183.
- T. Champion, C. Gamble, S. Shennan, A. Whittle, Prehistoric Europe, London, 1984.
- J. F. Cheny, Pattern and Process in the Earliest Colonization of the Mediterranean Islands, în PPS, 47, 1981, p. 41-68.
- A. Harding, The Mycenaeans and Europe, London, 1984.
- T. Earle, The Evolution of Chiefdoms, în T. Earle (ed.), Chiefdoms, Power, Economy, and Ideology, Cambridge, 1991, p. 1-15.
- T. Earle, How Chiefs Come to Power, Stanford, 1997.
- C. Renfrew, The Emergence of Civilisation. The Cyclade and the Aegean in the Third Millennium B.C., London, 1972.
- P. Rehak (Ed.), The role of the ruler in the prehistoric Aegean, Aegaeum, 11, University of Texas Austin, 1995.
- R. Bradley, Exchange and social distance – the structure of bronze artefact distributions, în Man, 20, 1985, p. 692-704.

- J. Chapman, Social power in the early farming communities of Eastern Hungary - Perspectives from the Upper Tisza region, in *Évkönyvgyűjtemény*, XXXVI, 1994, p. 79-99.
- C. Renfrew, P. Bahn, *Régészet. Elmélet, módszer, gyakorlat*, Budapest, 1999.
- T. Champion, C. Gamble, S. Shennan, A. Whittle, *Prehistoric Europe*, London, 1984.
- Trade and Exchange in Prehistoric Europe, Oxford, 1993, C. Scarre, F. Healy (Eds.), Oxbow Books.
- Dalton, G., *Aboriginal Economies in Stateless Societies. Exchange Systems in Prehistory*. T. K. Earle. J. E. Ericson (Eds.). New York-London, 1977, Academic Press, p. 191-212.
- J. Eiwanger, Talanton. Ein bronzezeitlicher Goldstandard zwischen Ägäis und Mitteleuropa, in *Germania*, 67, 2, 1989, p. 443-462.
- C. Astaloş, Repere privind funcţionarea „institúţiei darului” la societăţile barbare ale epocii fierului, in *StComSatuMare XVII-XXI/I.*, 2000-2004, p. 47-57.
- C. Renfrew, Trade and Culture Process in European Prehistory, in *Current Anthropology*, 10, 2-3, 1969, p. 151-169.
- F. Berthemes, P.F. Biehl, *The Archaeology of Cult and Religion. An Introduction*, in P. F. Biehl, F. Berthemes, H. Meller (Eds.) *The Archaeology of Cult and Religion*, Budapest, 2001, p. 11-27
- R. Bradley, *The passage of arms. An archaeological analysis of prehistoric hoards and votive deposits*, Cambridge, 1990.
- J. Brück, Ritual and rationality: Some problems of interpretation in European archaeology, in *European Journal of Archaeology*, 2, 3, 1999, p. 313-344.
- W. Burkert, Offerings in Perspective: Surrender, Distribution, Exchange, in *Gifts to the Gods...*, p. 43-50.
- J. Chapman, Tensions at Funerals. Micro-Tradition Analysis in Later Hungarian Prehistory, in *Archaeolingua*, Series Minor, 14, Budapest, 2000.
- K. Kristiansen, *The Rise of the Bronze Age Society*, Cambridge, Academic Press, 2005
- M. Csány, Bestattungen, Kult und sakrale Symbole der Nagyrév-Kultur, in *Bronzezeit...*, p. 83-87.
- I. Cyzborra, Gefäßdeponierungen - Speise und Trank für Götter und Menschen, in *Gaben an die Götter...*, p. 87-92.
- S. Hansen, Depozite ca ofrandă: o contribuţie la interpretarea descoperirilor de depozite din perioada timpurie a UFZ [Horte als Weihegabe: Ein Beitrag zur Interpretation der Depotfunde der älteren Urnenfelderzeit], in *SCIVA*, 43, 4, 1992, p. 371-392.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Könyvészet		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- Az előadás megismerteti a hallgatókat jövőbeli történész-régész karrierjükhöz szükséges őskori régészettel és anyagi kultúrával kapcsolatos alapinformációkat.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Minden helyes válasz 0,25 pontot ér. A maximális 10-es jegy eléréséhez 9 pont szükséges.	Szóbeli vizsga	100%
10.5 Szeminárium / Labor			
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> • 4,5 pont összegyűjtése az írásbeli vizsgán. 			

Kitöltés dátuma

Előadás felelőse

Szeminárium felelőse

.... 2015.05.10.....

... Dr. Molnár-Kovács Zsolt, docens.....

.....

Az intézeti jóváhagyás dátuma

Intézetigazgató

.... 2015.05.10.....

....dr. Pál Judit, egyetemi tanár.....